

Ecourile războiului de independență în presa internațională a vremii

---

IOAN MUREȘAN

Războiul purtat de poporul român pentru cucerirea independenței de stat a României a fost un război just, de eliberare, care a deșteptat în inimile soldaților și ofițerilor, a întregii țări, sentimente de profund patriotism. Aceasta și explică faptele de vitejie, de bravură aproape legendare ale Armatei române în războiul purtat, alături de armatele ruse, împotriva Turciei, fapte eroice care au atras atenția și admirația lumii întregi.

Evenimentele militare din 1877—1878, dată fiind importanța lor istorică, au fost urmărite cu mult interes de opinia publică mondială, de corespondenți de presă, precum și de observatori militari ai diferitelor state. Încă înainte de izbucnirea războiului de independență, opinia publică se interesa de România. Astfel, exprimând dorința opiniei publice, directorul ziarului italian *La Lombardia*, care apărea la Milano, scria prietenului său C.A. Rossetti că „Mi se cer informații asupra interesantei dumneavoastră țări, există dorința de a se cunoaște limba voastră, de a se obține cărți și dicționare românești“.

Proclamarea independenței de stat a României, la 9 mai, 1877, care a constituit un moment deosebit însemnat în istoria poporului român, a fost primul eveniment important consemnat de ziare. „Poporul român — scria Camille Farcy, corespondentul ziarelor franceze *La France* și *Le Constitutionell*, într-o notă din 22 mai 1877 — beat de bucurie și plin de încredere, a sărbătorit proclamarea independenței“.¹

---

1. Cf. MUNTEANU, N.Z., Mărturiile ale unor corespondenți de presă și observatori militari străini despre eroismul Armatei omâne în războiul de independență, în *Anale de istorie*. nr. 2/1967, p. 46.

La rîndul său, ziarul *Lanterna* din Paris considera declara-rea independenței României „ca marele eveniment al zilei“, adre-sînd o urare poporului român cu această ocazie. „Urăm cu multă ardoare, viață lungă, libertate, bravului popor român“.²

Unii corespondenți de presă, făcînd investigații în istoria po-litică a țării noastre, își exprimau părerea că votul camerelor ro-mâne era rezultatul luptei duse, de-a lungul secolelor, de țările ro-mâne împotriva dominației otomane, pentru dobîndirea indepen-denței. Astfel, revista franceză *L'année politique*, informîndu-și cititorii că „în urma bombardării Calafatului, oraș românesc, de vasele cuirasate turcești, România declară formal război Turciei și își proclamă independența“, menționa că „România n-a încetat niciodată de a căuta toate ocaziile favorabile pentru a-și crea o poziție din ce în ce mai independentă și autonomă“.³ În aceeași or-dine de idei ziarul francez *L'Estafette* arăta că lupta României îm-potriva Turciei de-a lungul istoriei sale a avut o importanță euro-peană, progresistă. „România participînd la război, n-a făcut decît să continue tradiția istorică. Ea totdeauna a luptat pentru civili-zație ,pentru cauza europeană“.⁴

O dată cu declanșarea evenimentelor, răspunzînd cerințelor de informare ale unui public larg, principalele ziare europene au în-țeles să trimită în România corespondenți și ilustratori pentru a urmări desfășurarea evenimentelor. Așa se face că peste 30 de corespondenți de presă au urmărit în țară și pe front, în mod direct, desfășurarea evenimentelor, procesul istoric de eliberare ce avea loc.

Desigur că atitudinea publicațiilor periodice europene nu era unitară ; au existat unele care s-au situat pe poziții dușmănoase și răuvoitoare — și în primul rînd cele din Imperiul Otoman. Aces-tor reacții negative față de acțiunea României le-au răspuns majoi-ritatea ziarelor ce apăreau în Transilvania. Aceste ziare erau, scutul de apărare al României împotriva denigrărilor și persiflărilor, erau glasul de vestire a succeselor și vitejiilor soldatului român, era sprijinul multiplu, cel mai sincer.

La ironia ziarului vienez *Neue Freie Presse* că turcii vor trece Dunărea și vor alunga pe dorobanții și călărașii români pînă în Transilvania, răspunde *Gazeta Transilvaniei*, care recunoaște că ar fi posibil acest lucru, după care urmează riposta usturătoare : „tot între marginile probabilității rămîne și atunci cînd admitem că dorobanții și călărașii români pot porni către Transilvania și fără să fie alungați de turci“.⁵ Această stare de spirit era sesizată și de publicația franceză *Journal des Débats*, care scria în numărul său din 13 mai, că misiunea istorică a românilor constă în a detașa

2. „Românul“ din 8 mai 1877.

3. „L'année politique, aprilie 1877, pp. 101—102.

4. A. MLOCHOWSKI de BELINA, De Paris a Plevna. Journal d'un journaliste. De mai à decembre 1877, Paris, p. 54.

5. Cf. ȘTEFAN, PASCU, Marea Adunare de la Alba Iulia, Cluj. 1968, pp. 139—140.

Banatul și Transilvania de Austria și de a face cu aceste țări reunite un Imperiu daco-roman.

Totuși în marea lor majoritate publicațiile europene s-au arătat interesate de soarta poporului român, au cuprins în coloanele lor aprecieri elogioase și au înțeles sensul luptei pe care o dădeau românii în acel moment hotărâtor al istoriei lor.

Unele ziare străine nu numai că inserau în coloanele lor vești ample despre desfășurarea evenimentelor politice și militare dar totodată făceau și investigații în istoria poporului român, asupra importanței independenței. Așa de exemplu corespondentul publicației spaniole *Ilustracion espanola y americana* descria originile poporului român și momentele esențiale ale trecutului său amintind de Ovidiu, de Traian, de formarea statelor feudale românești, de Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul.

Ziarele care apăreau în Belgia primeau știri de la consulii Belgiei aflați în țara noastră. Aceștia au urmărit cu o deosebită atenție lupta poporului român împotriva prigonirilor dinăuntru și din afară. Ei găseau cu totul îndreptățită această luptă și priveau cu toată simpatia năzuința poporului român spre libertate, asemănând-o nu o dată cu năzuința propriei țări, care nu de multă vreme obținuse independența. Observând cu atenție evenimentele politice din România și lupta poporului pentru libertate națională consulii belgieni scriau ziarelor din țara lor că: „Românii își iubesc țara. Ei vorbesc mult de ea și se emoționează cu ușurință la auzul numelui patriei lor. Literatura lor se bazează în întregime pe acest sentiment și pe acel al iubirii. Eu cred că acum, sub o mână abilă, coarda patriotismului ar vibra tare și că aici rezidă elementul real al viitorului“.⁶

Tot așa gândea și maiorul Heinrich Filek von Wittinghausen, atașatul militar prusac, despre poporul român. El scria că soldatul român „bine condus, s-a dovedit totdeauna bun soldat“ aducând argumente din războaiele purtate de români în decursul veacurilor împotriva turcilor.

Alte ziare făceau cunoscută cititorilor săi, România și sub alte aspecte. Toți nu uitau să amintească în scrierile lor faptul că viața e mai ieftină decât aiurea, că lumea e tratată mai politicoasă și mai cu cuviință“. Germanul Bergner arăta că „România e țara în care binefacerea și iubirea de oameni pare a-și fi stabilit sediul. Cu adevărat în această privință țările noastre apusene ar putea să se îndrepte după România“.

O preocupare a observatorilor militari și a ziariștilor străini veniți în țară la începutul războiului a fost și aceea de a se informa asupra pregătirii de luptă a trupelor. Contactul nemijlocit cu Armata română, încă din perioada pregătirii campaniei, a însemnat pentru ei o adevărată revelație.

6. UNGUREANU GH., Documente inedite privitoare la războiul pentru independența României aflate în arhivele din Bruxelles și Paris, în *Anale de istorie*, nr. 2/1967, p. 67.

Correspondentul cotidianului englez *The Times* scria ziarului său, la 8 mai 1877, după ce asistase la trecerea în revistă a trupelor la Cotroceni : „Am fost foarte surprins de frumoasa înfățișare a acestor trupe. Sînt excelent echipate în toate privințele. . . , iar instrucția diferitelor unități bună și arătînd o pregătire îngrijită“.⁷

Odată cu participarea armatei române la primele bătălii, știrile din ziarele străine se înmulțeau. Consemnînd comportarea soldaților români în aceste prime zile a mării epoei naționale ziarul englez *The Daily News* scria în mai 1877 că „Am văzut de două ori în timpul luptei pe români, fără a fi observat acea neliniște care nu este cu totul nenaturală unor soldați tineri și lipsiți de experiență“.⁸

La rîndul său *The Times* nota că „sîngele rece în acțiune al soldaților este apreciat atît de ofițerii lor, cît și de străini“. În numărul din 23 mai se sublinia că încă din această perioadă românii au dat un ajutor efectiv armatelor rusești : „trupele române, protejînd propria lor frontieră pe Dunăre, au făcut un mare serviciu rușilor, prin faptul că i-a împiedicat pe turci să ocupe și să fortifice capetele de pod de pe malul nordic al Dunării“.⁹

Ca și englezii, corespondenții de presă francezi, italieni, germani au scos în evidență calitățile deosebite ale armatei române, ale poporului român. Presa italiană, care manifesta multă afecțiune pentru poporul român și lupta sa de eliberare națională, a inserat numeroase referiri elogioase la adresa Armatei române. Astfel, ziarul *Fanfulla* sublinia că „armata se bate bucuros ; nu e un singur dezertor între soldații de rînd, ofițerii nu mai pot de dorința de a se distinge“.¹⁰ Aprecieri asemănătoare au făcut și ziarele *Il Dovere* și *L'Illustratione italiana*.¹¹

Un larg ecou în paginile multor ziare din străinătate a avut și cooperarea rodnică a trupelor româno-ruse încă înainte de trecerea Dunării de către armatele române. În perioada cînd Armata română se afla concentrată pe Dunăre, acțiunile ei nu s-au limitat numai la a asigura frontiera de sud, ci a sprijini efectiv armatele ruse atît în momentul trecerii acestora în Bulgaria, pe la Zimnicea, cît și la cucerirea cetății Nicopole. Sprijinul acordat de artileria românească unităților ruse a fost consemnat pe larg și apreciat pozitiv de corespondenții de presă străini. Astfel, ziarul *Il Diritto* afirma că : „Nu ne mirăm de loc cînd aflăm că rușii admiră valoarea militară a fraților latini de la Dunărea de jos“.¹²

Trecerea Dunării și arborarea drapelului românesc alături de cel rus pe teritoriul Bulgariei, pînă atunci ocupat de turci, au fost considerate de unii contemporani ca un succes pe drumul dobîn-

7. RADU ROSETTI, Cîteva extrase din presa engleză, 1877—1878, Ed. „Cartea românească“, 1927, p. 368.

8. Ibidem.

9. RADU ROSETTI, Op. cit., p. 369.

10. IORGA, NICOLAE, Războiul pentru independența României. Acțiuni diplomatice și stări de spirit, Ed. Cultura Națională, București, 1927, p. 103.

11. „Românul“ din 4 mai 1877, și „L'illustratione italiana“ 1877, p. 308.

12. „Românul“, din 3 august 1877.

dirii independenței de către România. În acest sens revista spaniolă *L'Ilustracion espanola y americana*, în numărul 19 din 1877, într-un larg comentariu asupra semnificației luptei poporului român pentru independență, sublinia că „pentru cine ar vrea să studieze filosofic ce se petrece pe țărmurile Dunării, aceia ce trebuie să atragă mai mult atenția lui este steagul tricolor care se ridică lângă cel rusesc ; e acel popor care în Orient nu are nume ce seamănă cu acela al vechii stăpînitoare a Apusului ; e acea limbă neolatină vorbită în mijlocul popoarelor germane, slave și orientale”.¹³

O atenție deosebită a acordat presa internațională luptelor pentru cucerirea redutei Grivița. Toate ziarele străine au fost impresionate de înaltul simț al datoriei și sacrificiului a soldatului român și ofițerului său. Scoțînd în evidență pierderile grele suferite de brava armată română, ziarele sînt pline de luadă la adresa poporului român, arătînd în coloanele lor că armata română, poporul român își cucerește independența cu arma în mînă pe cîmpurile de bătălie aducînd acestui țel măreț jertfe deosebit de mari. Scoțînd în evidență vitejia de care au dat dovadă românii în luptele de la Plevna ziarul englez *The Times* din 17 septembrie 1877 arăta că : „Trupele românești au dezmințit în mod efectiv toate bîrfelile pe care criticii străini le-au afirmat în privința capacității lor de a sta sub foc... Dacă rușii vor reuși să ia Plevna ei vor datora o parte, nu mică, a izbînzii lor cooperării aliaților lor români”.¹⁴

Opinia publică din Italia și-a exprimat și de această dată afecțiunea și simpatia față de poporul român și lupta sa dreaptă pentru independență. Într-un comentariu publicat de *Il Dovero* din 26 septembrie 1877 se sublinia că, „intrați în luptă, românii au dat probă de o vitejie singulară, de o avloare tactică puțin comună și noi italienii trebuie să salutăm cu o sinceră bucurie redeşeptarea unui popor de care sîntem legați prin legături de rudenie atît de strînse”.¹⁵

O înflăcărată chemare de solidarizare a poporului italian cu lupta de independență a României a făcut-o în acel timp Garibaldi, eroul Italiei, luptătorul pentru independența țării sale. Ziarul *Gazetta de la Capitale* din Roma a publicat în acea preoiadă o scrisoare a lui Garibaldi adresată din Caprera poporului român, la 8 octombrie 1877 : „Descendenții vechilor noastre legiuni, românii, se luptă cu eroism pe țărmurile Dunării pentru independența lor ; mi se pare că este bine a face să se audă a aplaudare din partea capitalei vechii lumi și a Italiei întregi, îndreptată valoroasei noastre rude”.¹⁶

La rîndul său *Le mesagere de Vienne* a publicat în 7 dec. 1877 o corespondență din Roma în care „exprimîndu-se simpatia opiniei publice italiene față de noile victorii ale românilor, se

13. N. IORGA, Informații spaniole despre războiul nostru pentru independență, București, 1928, p. 9.

14. Radu Rosetti, op. cit., p. 375.

15. „Românul” din 30 septembrie 1877.

16. „Românul” din 13 octombrie 1877.

spunea : „Noi nu sîntem nicidecum nesimțitori la dovezile de vitejie pe care le dă națiunea română. . . Nimic nu putea asigura mai bine, în condițiile Europei, triumful independenței României“.¹⁷

La începutul anului 1878 și mai ales în timpul și după semnarea Tratatului de la San-Ștefano, numeroase ziare din străinătate au continuat să publice o serie de articole care pledau pentru drepturile României, pentru recunoașterea ei ca stat independent de către marile puteri europene. Principalul argument în susținerea intereselor țării noastre era contribuția eroică pe care Armata română o adusese pe cîmpurile de luptă.

Le Bien Publique scria în acest sens că „românii s-au purtat cu vitejie, ei au luat o mare parte la împresurarea Plevnei și la înfrîngerea definitivă a lui Osman Pașa, care a hotărît rezultatul campaniei, ei și-au dovedit în război, ca și în pace, dreptul de a exista ca națiune independentă“,¹⁸ iar **Londoner Journal** cerea să se recunoască României importanta sa contribuție la înfrîngerea Porții : „La Plevna românii s-au bătut ca leii și au cîștigat lauri de glorie. Cu toate grelele sacrificii pe care i le-a pus războiul (România — n.n.) a știut să-și îndeplinească și îndatoririle sale internaționale din toate punctele de vedere“.¹⁹

Asemenea articole au mai fost publicate și în alte ziare ca **Le Siècle**, **La Republique Francaise**, **Il Diritto**, **Le Monteur Universele**, **Wochenblatt de New York Stadts Zeitung**, **Le Bulletin Financiar**, **Le Nord** și altele.

Notațiile și aprecierile martorilor străini asupra importantului moment istoric al cuceririi independenței României constituie un izvor prețios de informare, dar și un document uman revelator. În însemnările acestor străini — aproape unanimi impresionați de justetea cauzei românești, de calitățile și dîrzenia poporului și eroismul ostașilor români — apare într-o înlănțuire fragmentată dar decsebit de vie epopeea anului 1877, renasc din aceste pagini ale trecutului imaginile luptei poporului român pentru cucerirea nea-tîrnării sale, pentru îndeplinirea secularei sale năzuinți de libertate.

---

17. „Românul“ din 2 decembrie 1877.

18. „Românul“ din 19 februarie 1878.

19. „Românul“ din 25 martie 1878.